

Proces wdrażania Gdańskiej Karty Praw Osób Bezdomnych

BO RÓŻNE SĄ OBLICZA BEZDOMNOŚCI, ALE KAŻDE MA TWARZ CZŁOWIEKA

Przedstawiciele Rady Miasta Gdańska dnia 27.02.2020 roku jednomyślnie przyjęli w drodze uchwały Gdańską Kartę Praw Osób Bezdomnych. W uzasadnieniu do uchwały możemy przeczytać, że przyjęcie Karty jest wyrazem zwrócenia uwagi na potrzebę przestrzegania i ochrony praw osób doświadczających bezdomności, a w szczególności ich prawa do mieszkania. Zmierząc do osiągnięcia tego celu, Władze Miasta uznają za istotne potwierdzić, że każda osoba znajdująca się w kryzysie bezdomności ma prawo do traktowania na równi z innymi mieszkańcami naszego Miasta.

Czym jest Gdańska Karta Praw Osób Bezdomnych?

Gdańska Karta Praw Osób Bezdomnych uchwalona została na podstawie Europejskiej Karty Praw osób Bezdomnych, która powstała w ramach Europejskiej kampanii na rzecz uznania praw osób bezdomnych prowadzonej przez FEANTSA. Karta zawiera zobowiązania rad miast do przestrzegania podstawowych praw osób dotkniętych bezdomnością. Projekt funkcjonuje już w niektórych europejskich miastach, m.in. Barcelonie. W preambule Karty czytamy:

Zgodnie z traktatami międzynarodowymi dotyczącymi praw człowieka, przepisami prawa krajowego, a także leżącymi u ich podstaw wartościami demokratycznymi i humanistycznymi Rada Miejska (*miasta*) oświadcza:

Rada Miejska (*miasta*) nieustająco zwraca uwagę na potrzebę przestrzegania i ochrony praw osób doświadczających bezdomności, a w szczególności ich prawa do mieszkania. Dążąc do realizacji tego celu jesteśmy zdecydowani, aby w żaden sposób nie przyczyniać się do pogłębiania niezwykle trudnych, nieludzkich warunków, w których zbyt często znajdują się osoby nie mające gdzie mieszkać.

Szanse – czyli dlaczego rozmowa o prawach osób bezdomnych jest ważna?

Karta Praw Osób Bezdomnych jest dokumentem, który określa obszary i kierunki działań, zmierzające do prowadzenia skutecznej i efektywnej polityki społecznej miasta, dotyczącej równego traktowania oraz przeciwdziałania dyskryminacji osób doświadczających bezdomności. Przyjęcie Karty to możliwość wyrównywanie szans osób w najbardziej skrajnej formie ubóstwa i niedostatku, walczących o przetrwanie i zmuszonych do życia w skrajnych warunkach.

Uchwalenie Karty Praw Osób Bezdomnych jest odpowiedzią na zapewnienie równego traktowania mieszkańcom i mieszkankom Gdańska – w myśl konstytucyjnego prawa do wolności i godności wszystkich ludzi oraz zgodnie z polityką Miasta Gdańska i wypracowanym Modelem Równego Traktowania. Art. 30 Konstytucji mówi, że przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. „Konstytucja gwarantuje bowiem poszanowanie szeregu praw osobistych człowieka, których urzeczywistnienie jest możliwe tylko pod warunkiem zapewnienia prawa do mieszkania. Jest ono konieczne dla realizacji takich konstytucyjnie chronionych wolności i praw, jak życie prywatne i rodzinne (art. 47), zdrowie (art. 68), możliwość kształcenia (art. 70), ochrona dobra rodziny (art. 71). Uzasadnia to pogląd, iż także na tle polskiej ustawy zasadniczej w pełni aktualna pozostaje teza o istnieniu prawa do mieszkania, które w hierarchii praw podmiotowych ma charakter fundamentalny”.

Uchwalenie Gdańskiej Karty Praw Osób Bezdomnych to także wzięcie odpowiedzialności za rozwiązywanie problemu bezdomności i zabezpieczeniem tej grupy społecznej, która spoczywa na władzach lokalnych.

Jakie cele i działania związane są z uchwaleniem Karty Praw Osób Bezdomnych?

Cele i kierunki polityki miasta Gdańska w pracy z osobami w kryzysie bezdomności i na rzecz rozwiązywania problemu bezdomności zostały ujęte w Gdańskim Programie Rozwiązywania Problemu Bezdomności na lata 2018-2023. Zespół ds. opracowania Gdańskiego Programu Rozwiązywania Problemu Bezdomności (Zarządzenie PMG nr 679/17), w skład którego wchodziło 30 członków reprezentujących m.in.: organizacje pozarządowe, placówki dla osób bezdomnych, służby mundurowe, instytucje miejskie działające na rzecz rozwiązywania problemu bezdomności, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Wydział Rozwoju Społecznego UMG określił najważniejsze cele dla kształtowania polityki w zakresie problemu bezdomności.

Cel główny:

Zapobieganie bezdomności oraz łagodzenie jej skutków poprzez działania o charakterze prewencyjnym, interwencyjnym i integracyjnym.

Misja:

Pracujemy interdyscyplinarnie na rzecz rozwiązywania problemu bezdomności. Zapobiegamy, interweniujemy, usamodzielniamy. Działamy razem w celu doskonalenia systemu wsparcia.

Cel szczegółowy: 1

Skuteczne zapobieganie zagrożeniom powstawania bezdomności.

ZAPOBIEGAMY. Aby nikt nie został wymeldowany donikąd:

- ❖ Edukacja mieszkańców o sposobach pomocy osobom bezdomnym;
- ❖ Organizacja kampanii przeciwdziałającej żebractwu;
- ❖ Profilaktyka bezdomności;
- ❖ Wsparcie osób zagrożonych eksmisją oraz osób eksmitowanych;
- ❖ Wspieranie osób z zadłużeniem czynszowym z wykorzystaniem Modelu Obligacji Społecznych;
- ❖ Wspieranie realizacji programów odpracowywania zadłużenia oraz zamiany mieszkań;
- ❖ Zapewnienie dostępu do Centrum Treningu Umiejętności Społecznych dla eksmitowanych dłużników;
- ❖ Wsparcie osób z grup społecznych szczególnie zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, bezdomnością w tym przede wszystkim: imigrantów; osób/rodzin doświadczających przemocy; osób z niepełnosprawnościami; osób opuszczających zakłady karne; usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej; osób doświadczających dyskryminacji m.in. z powodu płci, pochodzenia, wyznania, orientacji seksualnej, poglądów politycznych, społecznych i innych.

Cel szczegółowy: 2

Zwiększenie efektywności działań interwencyjnych w zakresie zabezpieczenia podstawowych potrzeb osób w kryzysie bezdomności.

INTERWENIUJEMY. Bo bezdomność to nie tylko brak domu. To także brak zrozumienia i akceptacji:

- ❖ Poprawa warunków w placówkach;
- ❖ Zapewnienie warunków do pracy z osobami uzależnionymi;
- ❖ Współpraca z systemem ochrony zdrowia;

- ❖ Wsparcie psychologów, terapeutów i innych specjalistów;
- ❖ Utworzenie mobilnego zespołu zdrowia psychicznego;
- ❖ Zapewnienie miejsc dla osób wymagających całodobowej opieki w placówce o charakterze DPS;
- ❖ Rozwój streetworkingu;
- ❖ Upowszechnienie usług niskoprogowego zakwaterowania;
- ❖ Rozwój usługi typu łaźnia;
- ❖ Organizacja świetlicy jako miejsca aktywizacji społecznej;
- ❖ Organizacja pomocy mobilnej z dostępem do min. usług ratownika medycznego, pracownika socjalnego/streetworkera oraz gorącego posiłku w okresie zimowym, np. Autobusu SOS.

Cel szczegółowy: 3

Zwiększenie samodzielności osób wychodzących z bezdomności.

USAMODZIELNIAMY. Wspieramy, edukujemy, aktywizujemy, aby skutecznie włączać osoby bezdomne w życie społeczne:

- ❖ Kształcenie zawodowe;
- ❖ Reintegracja społeczno-zawodowa;
- ❖ Aktywizacja społeczna;
- ❖ Ułatwianie dostępu do terapii uzależnień;
- ❖ Wykorzystanie różnych metod mieszkalnictwa społecznego:
 - Model Mieszkań ze Wsparciem;
 - Model Mieszkań Wspomaganych;
 - Wdrożenie rozwiązań w zakresie usamodzielniania osób doświadczających bezdomności w oparciu o metodę „Housing First”.

Cel szczegółowy: 4

Doskonalenie systemu wsparcia osób doświadczających bezdomności.

DOSKONALIMY SYSTEM WSPARCIA. Dbamy o godność osoby bezdomnej:

- ❖ Dostosowanie wszystkich placówek do standardów MRiPS;
- ❖ Budowa nowego schroniska;
- ❖ Budowa schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi;
- ❖ Szkolenia dla pracowników;
- ❖ Standaryzacja metod i procedur m.in. w zakresie metod i narzędzi pracy z realizatorami Programu oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu dla realizatorów Programu:
 - Procedura realizacji Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności;
 - Metoda pracy asystenckiej;
 - Zasady współdziałania pracowników socjalnych MOPR i NGO, odpowiadające nowym potrzebom;
- ❖ Badania i analizy dotyczące zjawiska bezdomności;
- ❖ Podnoszenie świadomości i edukacja społeczeństwa w zakresie problemu bezdomności i formach wsparcia osób w kryzysie bezdomności;
- ❖ Zobowiązanie władz centralnych do znacznego wkładu finansowego we wsparcie miast w zakresie rozwiązywania problemu bezdomności;
- ❖ Rozwiązania w pracy z osobami w kryzysie bezdomności w nurcie redukcji szkód.

Gdańska Karta Praw Osób Bezdomnych jest spójna i zawiera się w celach wdrażanego Programu na rzecz rozwiązywania problemu bezdomności, w szczególności w zakresie:

- ❖ Podejścia opartego na mieszkalnictwie;
- ❖ Podnoszenia standardu świadczonych usług;
- ❖ Respektowania i edukowania w zakresie prawa do głosowania osób w kryzysie bezdomności;
- ❖ Prawa do równego traktowania wszystkich ludzi;
- ❖ Prawa do prywatności;
- ❖ Prawa do usług medycznych;
- ❖ Przeciwdziałania naruszeniu praw człowieka w związku z doświadczeniem bezdomności, takie jak: śmierć z wychłodzenia; brutalność straży miejskiej i policji; nadużywanie tymczasowego aresztu; brak rzeczywistego dostępu do sądu; brak dostępności miejskich pryszniców i szaletów.

Jakie korzyści przyniesie przyjęcie Gdańskiej Karty Praw Osób Bezdomnych?

Gdańska Karta, jako wyraz deklaracji władz Miasta do przestrzegania praw osób w kryzysie bezdomności, uznawania ich podmiotowości oraz intensyfikowania działań ukierunkowanych na rozwiązanie problemu bezdomności nadaje kierunek polityce miasta w zakresie działań wspierających i usamodzielniających osoby doświadczające bezdomności.

Uchwalenie Gdańskiej Karty stało się przyczynkiem do szerokiej debaty społecznej na temat praw osób w kryzysie bezdomności, edukacji społecznej w obszarze zjawiska bezdomności i jego negatywnych skutków, a także sposobem na uwrażliwianie urzędników, mieszkańców i służb udzielających pomocy i interweniujących w sprawach osób bezdomnych.

Gdańska Karta nie tylko wskazuje kierunki działań, ale także daje narzędzie do monitorowania przestrzegania praw osób w kryzysie bezdomności i podejmowania działań w sytuacji ich łamania. Jako akt prawa lokalnego stanowi swoisty zespół zasad i wytycznych, które muszą być uwzględniane w przygotowywaniu procedur, dokumentów oraz działań podejmowanych przez Miasto, jego jednostki organizacyjne oraz organizacje pozarządowe realizujące zadania zlecone na rzecz osób w kryzysie bezdomności.

Przede wszystkim Gdańska Karta Praw Osób Bezdomnych jest poświadczeniem, że w Gdańsku równe traktowanie wszystkich mieszkańców i mieszkanki i poszanowanie ich praw, jest sprawą priorytetową.

Proces wdrożenia Karty Praw Osób Bezdomnych w Gdańsku

Formalno-prawne aspekty wdrożenia Karty Praw Osób Bezdomnych:

Punktem wyjścia do procesu wdrożenia Karty Praw Osób Bezdomnych w Gdańsku była analiza formalno-prawnych możliwości wdrożenia Karty. Jako podstawę przyjęto ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2017r., poz. 1875 z późn. zm.). Zgodnie z jej przepisem (art. 18 ust. 2 pkt 15) do wyłącznej właściwości rady gminy należy stanowienie w innych sprawach zastrzeżonych ustawami do kompetencji rady gminy.

- ❖ Kwestie związane z bezdomnością na poziomie ustawowym regulują przepisy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz. 1769 z późn. zm.), gdzie obok tradycyjnych form udzielania pomocy takich jak schronienie i posiłek oraz niezbędne ubranie (art. 17 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 48, 48a i 48b ustawy) – przewidziana jest możliwość podejmowania innych zadań z zakresu pomocy społecznej

wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych (art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy);

- ❖ Rada gminy może w drodze uchwały przyjąć do realizacji inne zadanie z zakresu pomocy społecznej wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy – np. „Kartę Praw Osób Bezdomnych” – jako programu o charakterze osłonowym;
- ❖ W dniu 23 kwietnia 2018 r. Rada Miasta Gdańska uchwałą Nr LI/1522/18 uchwaliła „Gdański Program Rozwiązywania Problemu Bezdomności na lata 2018 – 2023”; ewentualna nowa uchwała w sferze wsparcia dla osób bezdomnych winna być komponentem tejże uchwały, ponieważ uchwała z 23 kwietnia 2018 r. ma charakter dokumentu strategicznego;

Co do sposobów lokalnego wdrożenia, na poziomie jednostek samorządu terytorialnego Karty Praw Osób Bezdomnych, z punktu formalno-prawnego możliwe były następujące sposoby:

- 1) w drodze uchwały organu stanowiącego samorządu - jako akt prawa miejscowego - wskazując podstawowe elementy definiujące akt prawa miejscowego należy wskazać, że:
 - jest to podstawowe źródło prawa powszechnie obowiązującego,
 - obowiązuje powszechnie na obszarze działania organów, które go ustanowiły (a więc lokalnie),
 - jest stanowiony na podstawie i w granicach ustaw,
 - jest stanowiony przez organy samorządu terytorialnego lub terenowe organy administracji rządowej,
 - powinien zostać ogłoszony na zasadach i w trybie określonym w ustawie.

Ustawa o pomocy społecznej wskazuje w art. 17 ust. 2 pkt 4, wśród zadań własnych gminy, ma możliwość „podejmowania innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenia i realizacji programów osłonowych”;

- 2) w drodze rezolucji - nie ma waloru prawa powszechnie obowiązującego, lecz jest wyrazem dążenia jednostki samorządu do urzeczywistnienia zasad wynikających z Karty. Nie wymaga zmian w prawie. Nie wywołuje skutków finansowych.

Przebieg prac nad zapisami Gdańskiej Karty Praw Osób Bezdomnych:

Na podstawie Uchwały Nr LI/1522/18 Rady Miasta Gdańska z dnia 23 kwietnia 2018 r. w sprawie przyjęcia „Gdańskiego Programu Rozwiązywania Problemu Bezdomności na lata 2018 - 2023” Cel szczegółowy 4. Doskonalenie systemu wsparcia osób doświadczających bezdomności, Działanie 4.2.6 Wypracowanie ścieżki wdrożenia Karty Praw Osób Bezdomnych, powstał zespół zadaniowy do spraw opracowania i wdrożenia Karty Praw Osób Bezdomnych. Odbyło się 7 spotkań grupy roboczej ds. Karty Praw Osób Bezdomnych Gdańskiego Forum Współpracy.

W spotkaniach udział brali min. przedstawiciele takich podmiotów jak:

- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku;
- Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego UM Gdańsk;
- Komenda Miejska Policji w Gdańsku;
- Straż Miejska w Gdańsku;
- Wydział Gospodarki Komunalnej UM Gdańsk;
- Wydział Rozwoju Społecznego;
- Towarzystwo Pomocy im. Św Brata Alberta;
- Towarzystwo Wspierania Potrzebujących „Przystań”

- Stowarzyszenie Resocjalizacyjno- Opiekuńcze „Prometeusz”;
- Caritas Archidiecezji Gdańskiej;
- Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności.

Odbyły się także konsultacje Gdańskiej Karty Praw Osób Bezdomnych w trzech placówkach dla osób bezdomnych:

- Schronisko „Dom Brata Alberta” TPBA przy ul. Równej 14;
- Schronisko TPBA przy ul. Równej 14;
- Stowarzyszenie resocjalizacyjno-opiekuńcze Prometeusz przy ul. Zakopiańskiej 40.

W spotkaniu brało udział ok. 90 osób, zostało przeprowadzone badanie ankietowe na grupie 74 osób. Prawie wszyscy ankietowani zaznaczyli, że zapisy karty są zrozumiałe i spełniają oczekiwania osób bezdomnych. Odczucia osób bezdomnych w odniesieniu do Karty są w zdecydowanej większości pozytywne (38%) i bardzo pozytywne (27%).

Finansowanie prac związanych z uchwaleniem i wdrożeniem Karty Praw Osób Bezdomnych:

Karta jest dokumentem programowym, który sam w sobie nie wiąże się z żadnymi zobowiązaniami finansowymi na rzecz państwa bądź jakiegokolwiek organizacji społecznej. Prawa zapisane w Karcie są częścią obowiązującego porządku prawnego, a więc ich realizacja mieści się w ramach publicznych środków przewidzianych w budżetach administracji rządowej i samorządowej.

Jak rozumieć zapisy Karty?

– czyli standard minimum wdrażania zapisów Karty Praw Osób Bezdomnych

GDAŃSKA KARTA PRAW OSÓB BEZDOMNYCH

- I. Najważniejszym prawem osoby w kryzysie bezdomności jest prawo do wyjścia z bezdomności. Usługi umożliwiające dostęp do odpowiednich rozwiązań opartych na mieszkaniach muszą być dostępne dla wszystkich doświadczających bezdomności. Rada Miasta we współpracy z właściwymi organami władzy publicznej będzie działać na rzecz zapewnienia takiej liczby rozwiązań mieszkaniowych, która pozwoli zaspokoić istniejące potrzeby mieszkaniowe.

Zobowiązanie władz miasta Gdańska do stosowania rozwiązań opartych na mieszkaniach oznacza, że proces wychodzenia z bezdomności będzie oparty o realizowany w mieście Program Mieszkalnictwa Społecznego lub inne metody oparte na mieszkaniach, np. Housing First. W ofercie skierowanej do osób wychodzących z bezdomności mieści się również wsparcia asystenta, który towarzyszy i wspiera w procesie readaptacji mieszkaniowej. Niezależnie od rozwiązań mieszkaniowych w oparciu o mieszkania ze wsparciem, mieszkania wspomagane, readaptacyjne i inne, Miasto podnosi standard wszystkich placówek dla osób bezdomnych. Od roku 2020 prowadzone są inwestycje związane z remontami istniejących placówek oraz powstaniem nowej. Od 1 stycznia 2020 zmieniły się także zasady i kryteria kwalifikacji wniosków do ubiegania się o pomoc mieszkaniową w Mieście Gdańsk. Istotną zmianą jest fakt iż, osoby zamieszkujące w warunkach mieszkaniowych kwalifikujących do poprawy, w tym osoby bezdomne po zrealizowaniu indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności lub z kontraktu socjalnego, umową współpracy, mają większe szanse niż dotychczas na uzyskanie mieszkania z zasobów Miasta Gdańska.

- II. W sytuacji, gdy niemożliwe jest niezwłoczne zapewnienie mieszkania każdej osobie doświadczającej bezdomności należy zagwarantować każdej osobie dostęp do tymczasowego

schronienia, zgodnego z obowiązującymi standardami. Rada Miasta zobowiązuje się współpracować z innymi właściwymi organami publicznymi na rzecz zapewnienia takiej liczby miejsc tymczasowego schronienia, która wystarczy dla wszystkich potrzebujących, tak aby nikt nie musiał spać bez dachu nad głową ani bez własnego łóżka.

W Gdańsku każda osoba doświadczająca bezdomności, której nie udało się zapewnić rozwiązania mieszkaniowego, ma możliwość skorzystania z tymczasowego zakwaterowania o obowiązującym standardzie, w placówkach dla osób w kryzysie bezdomności, prowadzonych na zlecenie Miasta przez organizacje pozarządowe. Dotyczy to również osób będących pod wpływem alkoholu.

III. Osoby doświadczające bezdomności mają prawo do korzystania z przestrzeni publicznej oraz do swobodnego poruszania się w niej, nie doznając w tym zakresie większych ograniczeń niż te, które odnoszą się do całości społeczeństwa.

Karta Praw Osób Bezdomnych nie zawiera żadnych nowych uprawnień, które nie wynikałyby z innych przepisów prawa (polskiego i międzynarodowego). Art. 30 Konstytucji stanowi, że: przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Zatem nie ma możliwości ograniczania przebywania osób bezdomnych w przestrzeni publicznej, o ile osoby te w sposób rażący nie łamią zasad współżycia społecznego. Natomiast starania Miasta są ukierunkowane na pomoc osobom przebywającym w miejscach niemieszkalnych i zachęcanie ich poprzez pracujących w mieście streetworkerów do skorzystania z oferty pomocowej.

Powyższe prawo w praktyce odnosi się raczej do osób nie dbających o higienę osobistą lub o osoby w rażącym stanie nietrzeźwości, które są widoczne w przestrzeni publicznej. Naruszanie ładu w przestrzeni publicznej odbywa się nie tylko przez osoby bezdomne, ale również przez osoby zaniedbane, posiadające mieszkanie.

IV. Rada zobowiązuje się zapewnić, by pracownicy świadczący usługi szanowali prawo do równego traktowania wszystkich ludzi, nie dyskryminując osób nie mających domu.

Wdrożenie Karty Praw Osób Bezdomnych musi być ukierunkowane na podnoszenie wiedzy i świadomości urzędników miejskich i osób świadczących usługi na rzecz mieszkanki i mieszkańców miasta w zakresie problemu bezdomności oraz równego traktowania i poszanowania wszystkich ludzi. W pracy z osobami w kryzysie bezdomności zauważalne są problemy we współpracy ze służbami pogotowia ratunkowego, które niechętnie podejmują wezwania do osób bezdomnych. Wskazane byłyby działania upowszechniające wiedzę oraz przeciwdziałające stereotypom, skierowane do tej grupy zawodowej. Ważnym elementem wdrażania Karty Praw Osób Bezdomnych mogłoby być podpisanie deklaracji o respektowaniu Karty Praw Osób Bezdomnych przez placówki ochrony zdrowia.

V. Osoby w kryzysie bezdomności często doświadczają naruszeń swoich praw, z uwagi na to, że nie są one w stanie podać swojego adresu korespondencyjnego. Rada zobowiązuje się zapewnić osobom doświadczającym bezdomności możliwość korzystania z adresu korespondencyjnego, jeżeli taka forma pomocy jest im niezbędna.

Podczas pracy nad Kartą dokonano analizy możliwości zapewnienia osobom w kryzysie bezdomności korzystania z adresu korespondencyjnego. Z punktu widzenia przepisów KPA, zgodnie z art. 42:

§ 1. Pisma doręcza się osobom fizycznym w ich mieszkaniu lub miejscu pracy.

§ 2. Pisma mogą być doręczane również w lokalu organu administracji publicznej, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 3. W razie niemożności doręczenia pisma w sposób określony w § 1 i 2, a także w razie koniecznej potrzeby, pisma doręcza się w każdym miejscu, gdzie się adresata zastanie.

Z punktu widzenia ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (Dz. U. z 2018 r., poz. 2188) możliwe jest w sytuacji osób w kryzysie bezdomności skorzystanie z usługi skrzytek pocztowych (art. 66 ustawy), ewentualnie usługi nadania POSTE RESTANTE (art. 3 pkt 9 - polecenie doręczenia przesyłki pocztowej lub wypłacenia adresatowi kwoty pieniężnej określonej w przekazie pocztowym w placówce pocztowej, wskazanej przez nadawcę jako miejsce doręczenia). W szczególnie uzasadnionych przypadkach, można przyznać osobie w kryzysie bezdomności zasiłek celowy na pokrycie kosztów tej usługi.

Innym stosowanym w Gdańsku rozwiązaniem jest zapewnianie adresu do korespondencji w placówkach dla osób bezdomnych. Na wniosek osoby przebywającej w miejscach Niemieszkalnych można również udostępnić adres Samodzielnego Referatu Reintegracji w MOPR, gdzie listonosz może zostawiać awizo, a pracownicy telefonicznie informują osobę o liście lub umawiają się, że klient będzie w kontakcie z Samodzielnym Referatem Reintegracji, jeśli nie posiada telefonu.

VI. Rada zobowiązuje się zapewnić prawo dostępu do podstawowych, publicznie dostępnych, urządzeń sanitarnych: bieżącej wody (kranów z wodą pitną), pryszniców i toalet, umożliwiających utrzymanie poziomu higieny gwarantującego zachowanie godności człowieka.

W Gdańsku są dostępne punkty poboru wody pitnej, natomiast jest ich relatywnie mało, oraz w okresie zimowym są nieaktywne. W niektórych placówkach jest możliwość całodobowo uzyskać wodę pitną, oraz jest dostęp do toalety. Zapewniona jest także osobom bezdomnym możliwość korzystania z łaźni. Prowadzone są prace inwestycyjne związane z infrastrukturą dla osób w kryzysie bezdomności, w tym także w zakresie nowej łaźni dla osób bezdomnych.

VII. Prawo do usług ratujących życie: pomocy społecznej, służby zdrowia, policji i straży pożarnej na takich samych warunkach, jak w przypadku pozostałych mieszkańców, bez dyskryminacji ze względu na sytuację mieszkaniową lub wygląd zewnętrzny.

W Gdańsku dostęp do usług ratujących życie, przy bezpośrednim zagrożeniu zdrowia lub życia jest zapewniony. Natomiast przy potencjalnym zagrożeniu mogą się pojawiać sytuacje dyskryminujące osoby bezdomne. Dotychczasowa współpraca MOPR w Gdańsku z gdańskimi szpitalami spowodowała utworzenie w każdym ze szpitali stanowiska zajmującego się wsparciem osób w kryzysie bezdomności. Wskazane jest prowadzenie dalszych działań informujących i upowszechniających wiedzę o osobach w kryzysie bezdomności oraz możliwych w Gdańsku formach wsparcia.

VIII. Prawo do udziału w wyborach i związanego z tym wpisania do rejestru wyborców oraz otrzymania niezbędnych dokumentów umożliwiających potwierdzenie tożsamości podczas głosowania w wyborach, bez dyskryminacji ze względu na sytuację mieszkaniową.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji dokonało zmiany dotyczącej informacji podawanej w deklaracji zawierającej dane niezbędne do wpisania się do rejestru wyborców. Osoby nigdzie niezamieszkałe mogą wpisać w miejsce przeznaczone na adres stałego zamieszkania, adres umożliwiający kontakt z nimi pracownikom organów gminy. Wskazane

byłoby przygotowanie instrukcji jak należy wpisać się do takiego rejestru, która mogłaby być upowszechniana w placówkach dla osób bezdomnych.

IX. Prawo do ochrony danych osobowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Osoby w kryzysie bezdomności mają takie same prawa do ochrony danych osobowych i ich przetwarzania, jak inni obywatele.

X. Prawo do prywatności musi być szanowane i chronione w najszerszym możliwym zakresie we wszystkich miejscach, w których przebywają i zamieszkują osoby doświadczające bezdomności, z wyłączeniem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu innych osób. Rada zobowiązuje się dążyć do pełnej realizacji tego prawa we wszystkich udostępnianych oraz nadzorowanych przez siebie miejscach tymczasowego schronienia.

W placówkach dla osób w kryzysie bezdomności istnieją depozyty/ miejsca, w których mieszkańcy mogą zostawić swoje prywatne rzeczy na przechowanie. Należałoby dokonać inwentaryzacji tych miejsc, ich funkcjonalności i dostępności.

XI. Prawo do podejmowania czynności niezbędnych do przetrwania (w granicach prawa). Dążąc do tego, by nikt nie był zmuszony do podejmowania takich czynności uznajemy, że praktyki te same w sobie nie powinny być kryminalizowane.

Prawo do czynności niezbędnych do przetrwania mieszczących się w granicach prawa odnosi się do zjawiska żebractwa. To zobowiązanie oznacza, że Miasto dąży do tego, aby żadne osoby w mieście nie musiały w celu przetrwania żebrać ani zbierać pozostawionej przez innych żywności poprzez zapewnianie oferty pomocy. Uznajemy jednak, że niektórzy, nie mając innych możliwości, będą szukać wsparcia w takich formach. Praktyki te same w sobie nie powinny być uznawane za przestępstwo, zabraniane ani też arbitralnie ograniczane do określonych obszarów.

Należy dodać, że według polskiego prawa można ukarać proszącego, gdy żebrze oszukańczo, czyli wprowadza w błąd osobę, od której chce otrzymać ofiarę. Udaje na przykład niepełnosprawnego lub chorego. Karane jest również żebractwo natarczywe. Natarczywość to zaczepianie przechodniów czy uniemożliwianie im przejścia. Pod tym pojęciem mieści się również kierowanie wulgaryzmów pod adresem tych, którzy nie dali jałmużny.

Aby przeciwdziałać zjawisku żebractwa w Gdańsku jest prowadzona pomoc żywnościowa, są wydawane paczki żywnościowe oraz bony do jadalni. MOPR w okresie letnim prowadzi kampanię mającą na celu zmniejszenie zjawiska żebractwa. Istnieje ścisła współpraca w tym zakresie MOPR-u, Urzędu Miasta, Policji, Straży Miejskiej, Straży Granicznej i organizacji pozarządowych działających w obszarze bezdomności.

Wyzwania związane z wdrażaniem Gdańskiej Karty Praw Osób Bezdomnych

Realizacja zapisów Karty Praw Osób Bezdomnych jest także obarczona wyzwaniami. Takim wyzwaniem jest rozwiązanie oparte na mieszkaniach i deklaracja niezwłocznego zapewnienie lokali mieszkalnych.

Dużym ograniczeniem Karty Praw Osób Bezdomnych jest obciążenie odpowiedzialnością za jej realizację władz lokalnych, chociaż problem dotyczy całego państwa. Mieszkaniec małej miejscowości, który staje się osobą bezdomną, najczęściej migruje do większych ośrodków, gdzie ma większe możliwości przetrwania. Na duże miasta, takie jak np. Gdańsk, spada odpowiedzialność za pomoc osobom z całego kraju. Dlatego przy planowaniu

poprawy sytuacji osób bezdomnych, należy pomyśleć o zobowiązaniu władz centralnych do znacznego wkładu finansowego we wsparcie miast. Prawdopodobnie lepiej byłoby, gdyby realizacją bezpośrednich działań na rzecz osób w kryzysie bezdomności zajmowały się władze lokalne, które bezpośrednio znają problem. Z pewnością pomocny byłby miejski rzecznik koordynujący politykę na obszarze jednego miasta. Jednak ciężar finansowy powinien spoczywać głównie na władzach centralnych. Bez takiego wsparcia nie da się prowadzić skutecznie założeń zawartych w Karcie. Być może w polskim przypadku powinniśmy rozważyć przyjęcie Karty Praw Osób Bezdomnych o zasięgu ogólnopolskim, a nie poszczególnych miast.

Podstawowym wyzwaniem związanym z wdrażaniem Karty Praw osób Bezdomnych są działania ukierunkowane na urzeczywistnienie gwarantowanych praw, aby uchwalona Karta nie była tylko dokumentem a rzeczywistym drogowskazem w planowaniu polityki miejskiej w zakresie rozwiązywania problemu bezdomności. Aby to było możliwe niezbędna jest gotowość/świadomość społeczna: instytucji, organizacji, służb, mieszkańców; polityka społeczna miasta i zabezpieczenie finansowe wynikające z Karty (np. podejście oparte na mieszkalnictwie), kształtowanie zmian w prawie (np. praktyka przeciwdziałania żebractwu czy wolność poruszania się a świadczenia społeczne w miejscu ostatniego meldunku).

Czego nauczyliśmy się podczas uchwalania Gdańskiej Karty Praw Osób Bezdomnych? Rekomendacje

Jesteśmy przekonani, że Karta Praw Osób Bezdomnych jest dokumentem ważnym i potrzebnym. Jednomyślne uchwalenie Gdańskiej Karty to wyraz zwrócenia uwagi na problem bezdomności oraz na poszanowanie praw wszystkich mieszkańców i mieszkane, w tym tych, którzy doświadczają kryzysu bezdomności. Karta zawiera ważne drogowskazy dla prowadzenia skutecznej polityki społecznej miasta w obszarze bezdomności, w duchu poszanowania praw i przeciwdziałania dyskryminacji osób doświadczających bezdomności, z wrażliwością na ich niezwykle trudną sytuację, będącą skrajną formą ubóstwa i niedostatku.

Rekomendując przyjęcie przez inne miasta Karty Praw Osób Bezdomnych podkreślamy jednocześnie, że istotą powodzenia procesu jest partycypacyjne wypracowanie ścieżki wdrożenia Karty poprzez współpracę interdyscyplinarną, włączenie w działania osób doświadczających kryzysu bezdomności oraz prowadzenie kampanii społecznych zwiększających świadomość mieszkańców w zakresie problemu bezdomności. Ważne jest także formalne umocowanie Karty poprzez przyjęcie jej w drodze uchwały Rady Miasta. Kwestią natomiast najistotniejszą po jej uchwaleniu jest praca nad urzeczywistnianiem praw zagwarantowanych w Karcie i budowanie systemu ukierunkowanego na zapobieganie bezdomności oraz łagodzenie jej skutków poprzez działania o charakterze prewencyjnym, interwencyjnym i integracyjnym.

Agnieszka Chomiuk

Zastępczyni Dyrektorki ds. wsparcia środowiskowego MOPR Gdańsk

Zapisy oraz standard minimum spełnienia Gdańskiej Karty Praw Osób Bezdomnych:

Grupa ds. Karty Praw Osób Bezdomnych Gdańskiego Forum Współpracy w zakresie rozwiązywania problemu bezdomności

Opinie prawne:

Radca prawny Adam Lisowski

Załącznik Nr 1. Projekt Uchwały w sprawie przyjęcia Gdańskiej Karty Praw Osób Bezdomnych

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA GDAŃSKA
z dnia**

w sprawie przyjęcia na terenie Miasta Gdańska Karty Praw Osób Bezdomnych

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506, zm.: poz. 1309; poz. 1571; poz. 1696; poz. 1815) w związku z art. 17 ust. 1 pkt 1, art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, zm.: poz. 1622; poz. 1690; poz. 1818; poz. 2473) oraz uchwałą nr XXX/846/16 Rady Miasta Gdańska z dnia 27 października 2016 r. w sprawie przyjęcia „Gdańskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych do roku 2030”, uchwałą nr LI/1522/18 Rady Miasta Gdańska z dnia 23 kwietnia 2018 r. w sprawie przyjęcia „Gdańskiego Programu Rozwiązywania Problemu Bezdomności na lata 2018 - 2023” i uchwałą nr LV/1566/18 Rady Miasta Gdańska z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia na terenie Miasta Gdańska Modelu na rzecz Równego Traktowania, **uchwała się, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Kartę Praw Osób Bezdomnych stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Karta Praw Osób Bezdomnych stanowi określenie obszarów i kierunków działań zmierzających do prowadzenia skutecznej i efektywnej polityki społecznej Miasta Gdańska dotyczącej równego traktowania oraz przeciwdziałania dyskryminacji osób doświadczających bezdomności oraz wytycznych i rekomendacji w zakresie jej realizacji.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Gdańska.

§ 4. Uchwała podlega podaniu do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie internetowej oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Gdańsku.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr

Rady Miasta Gdańska

z dnia

Karta Praw Osób Bezdomnych

Władze Miasta Gdańska zwracając uwagę na potrzebę przestrzegania i ochrony praw osób doświadczających bezdomności, zobowiązują się działać na rzecz realizacji następujących praw:

I. Najważniejszym prawem osoby w kryzysie bezdomności jest prawo do wyjścia z bezdomności. Usługi umożliwiające dostęp do odpowiednich rozwiązań opartych na mieszkaniach muszą być dostępne dla wszystkich doświadczających bezdomności. Władze Miasta, we współpracy z właściwymi organami władzy publicznej, będą działać na rzecz zapewnienia takiej liczby rozwiązań mieszkaniowych, która pozwoli zaspokoić istniejące potrzeby mieszkaniowe.

II. W sytuacji, gdy niemożliwe jest niezwłoczne zapewnienie mieszkania każdej osobie doświadczającej bezdomności należy zagwarantować każdej osobie dostęp do tymczasowego schronienia, zgodnego z obowiązującymi standardami. Władze Miasta zobowiązują się współpracować z innymi właściwymi organami publicznymi na rzecz zapewnienia takiej liczby miejsc tymczasowego schronienia, która wystarczy dla wszystkich potrzebujących, tak aby nikt nie musiał spać bez dachu nad głową ani bez własnego łóżka.

III. Osoby doświadczające bezdomności mają prawo do korzystania z przestrzeni publicznej oraz do swobodnego poruszania się w niej, nie doznając w tym zakresie większych ograniczeń niż te, które odnoszą się do całości społeczeństwa.

IV. Władze Miasta zobowiązują się zapewnić, by pracownicy świadczący usługi szanowali prawo do równego traktowania wszystkich ludzi, nie dyskryminując osób nie mających domu.

V. Osoby w kryzysie bezdomności często doświadczają naruszeń swoich praw, z uwagi na to, że nie są one w stanie podać swojego adresu korespondencyjnego. Władze Miasta zobowiązują się zapewnić osobom doświadczającym bezdomności możliwość korzystania z adresu korespondencyjnego, jeżeli taka forma pomocy jest im niezbędna.

VI. Władze Miasta zobowiązują się zapewnić prawo dostępu do podstawowych, publicznie dostępnych, urządzeń sanitarnych: bieżącej wody (kranów z wodą pitną), pryszniców i toalet umożliwiających utrzymanie poziomu higieny gwarantującego zachowanie godności człowieka.

VII. Prawo do usług ratujących życie: pomocy społecznej, służby zdrowia, policji i straży pożarnej na takich samych warunkach, jak w przypadku pozostałych mieszkańców, bez dyskryminacji ze względu na sytuację mieszkaniową lub wygląd zewnętrzny.

VIII. Prawo do udziału w wyborach i związanego z tym wpisania do rejestru wyborców oraz otrzymania niezbędnych dokumentów umożliwiających potwierdzenie tożsamości podczas głosowania w wyborach, bez dyskryminacji ze względu na sytuację mieszkaniową.

IX. Prawo do ochrony danych osobowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

X. Prawo do prywatności musi być szanowane i chronione w najszerszym możliwym zakresie we wszystkich miejscach, w których przebywają i zamieszkują osoby doświadczające bezdomności, z wyłączeniem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu innych osób. Władze Miasta zobowiązują

się dążyć do pełnej realizacji tego prawa we wszystkich udostępnianych oraz nadzorowanych przez siebie miejscach tymczasowego schronienia.

XI. Prawo do podejmowania czynności niezbędnych do przetrwania (w granicach prawa). Dążąc do tego, by nikt nie był zmuszony do podejmowania takich czynności uznajemy, że praktyki te same w sobie nie powinny być kryminalizowane.

Uzasadnienie

Władze Miasta nieustająco zwracają uwagę na potrzebę przestrzegania i ochrony praw osób doświadczających bezdomności, a w szczególności ich prawa do mieszkania. Dążąc do realizacji tego celu jesteśmy zdecydowani, aby w żaden sposób nie przyczyniać się do pogłębiania niezwykle trudnych, nieludzkich warunków, w których zbyt często znajdują się osoby nie mające gdzie mieszkać. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Miasta „Gdańsk 2030 Plus”, Programami Operacyjnymi „Gdańsk 2023”, Uchwałą NR LI/1522/18 Rady Miasta Gdańska z dnia 23 kwietnia 2018 r. w sprawie przyjęcia „Gdańskiego Programu Rozwiązywania Problemu Bezdomności na lata 2018 - 2023” oraz uchwałą nr LV/1566/18 Rady Miasta Gdańska z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia na terenie Miasta Gdańska Modelu na rzecz Równego Traktowania, mając na uwadze powyższe, wyrażamy przekonanie, że obowiązkiem każdej osoby, organizacji społecznej czy biznesowej, a także władz lokalnych, w tym władz naszego Miasta jest zmaksymalizowanie naszych wysiłków na rzecz poprawy warunków życia osób doświadczających bezdomności oraz na rzecz złagodzenia negatywnych skutków bezdomności.

Zmierzając do osiągnięcia tego celu, Władze Miasta uznają za istotne potwierdzić, że każda osoba znajdująca się w kryzysie bezdomności ma prawo do traktowania na równi z innymi mieszkańcami naszego Miasta. Nikomu nie wolno odmówić korzystania z praw, z uwagi na to, że jest osobą znajdującą się w kryzysie bezdomności.